

Üniversite Öğrencilerinin Çevresel Konulara Duyarlılıklarının İncelenmesi

Arzu Şenyurt*, Ayla Bayık Temel**, Şükran Özkahraman***

* Yüksek Hemşire, İzmir.

** Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu, İzmir.

*** Süleyman Demirel Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Isparta

Özet

Amaç: Araştırma üniversite öğrencilerinin çevre sorunlarına yönelik tutumlarını etkileyen sosyo-demografik etmenleri belirlemek amacıyla yapılmıştır. **Yöntem:** Bu tanımlayıcı çalışma Ege Üniversitesinde 2007-2008 öğretim yılında öğrenim gören 250 üniversite öğrencisi üzerinde yürütülmüştür. Araştırmada veri toplama aracı olarak “Çevresel Tutum Ölçeği” ve sosyo-demografik anket formu kullanılmıştır. **Bulgular:** Öğrencilerin % 45.2’si çevre sorunlarını dikkat çekici boyutta bulmasına rağmen, % 83.2’sinin herhangi bir çevre kuruluşunun etkinliklerine katılmadığı saptanmıştır. Öğrencilerin çevreye karşı tutumları onların cinsiyetlerine ve okul bölümlerine, daha önce çevreyle ilgili ders alıp almamalarına göre önemli farklılıklar göstermektedir. Üniversite öğrencilerinin annelerinin eğitim durumuna, ailelerinin gelir düzeyine göre önemli farklılık göstermemektedir. Sonuç olarak, üniversite öğrencilerinin çevre sorunlarına farkındalığı artırılmalı ve çevre konularına duyarlı olan öğrencilere çevre eğitimleri planlanmalıdır.

Anahtar Sözcükler: Üniversite öğrencileri, çevre, çevre sorunları, çevresel tutum ölçeği.

Abstract

Investigation of Attitude for Environmental Issues of University Students

Objective: This study was conducted to determine university students’ attitudes towards environmental problems, and the influence of socio-demographic characteristics on it. **Methods:** This descriptive study was carried out with 250 university students attending to the Ege University during 2007-2008 academic calendar. The instrument used for data collection is the Environmental Attitudes Scale and a socio-demographic questionnaire form. **Results:** Although 45.2% of the students have stated that they were remarkable to environmental problems, 83.2% of them have not participated to an activity about any environmental organization. Although student’s attitude toward environmental issues differs regarding gender, departments and whether the students took lesson about environment before, attitude toward environmental issues doesn’t differ regarding mother’s educational level, families’ economic status. As a result of university students with environmental groups to increase awareness for environmental problems and the students who were sensitive about the environmental issues to planned environmental education.

Key Words: University students, environmental, environmental problems, environmental attitudes scale.

Giriş

İnsanoğlu artan nüfusla birlikte ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla doğayı hızlı bir şekilde tahrip etmektedir. Bu çerçevede, çevre sorunları insanın çevresini kendi çıkarlarına uygun duruma dönüştürmesinden kaynaklanmaktadır. Toplumsal açıdan bakılınca, doğal kaynakların ve enerji kaynaklarının kıtlığı, hızlı nüfus artışı, dünyadaki toplam besin üretiminin artan nüfusu beslemeye

Yazışma Adresi/Corresponding: Şükran Özkahraman
Süleyman Demirel Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi
Doğu Yerleşkesi İSPARTA
E-mail adresi: sukran@sdu.edu.tr
Tel: 0246 211 4753

Müracaat tarihi: 07.01.2011

Kabul tarihi: 11.03.2011

yetmeyeceği varsayımı, kentleşme ve endüstrileşme ile kirliliğin artması temel çevre sorunları olarak ortaya çıkmaktadır. Görülen tehlike üzerine insanlar yavaş yavaş bu durumun çözüm yollarını düşünüp tartışmaya başlamışlardır. Oysa çevreye olan bilincin artmasıyla gelecekte var olacak olan çevre şekillenecektir (1,2,3). Ülkemizde yükseköğretimin amacı, ülkenin bilim politikasına, toplumun yüksek düzeyde ve çeşitli kademelerdeki insan gücü gereksinimine göre öğrencileri ilgi, yeti ve yetenekleri doğrultusunda yetiştirmektir. Ayrıca, bilimsel alanlarda araştırmalar yapmak, çevre eğitiminde sürekliliği sağlayacak elemanların yetiştirilmesi, uzman çevre bilimcilerin yetiştirilmesi ve çevre dışında çevreyle ilişkili olmak zorunda olan diğer meslek dallarında da, çevre duyarlılığı paralelinde araştırmalar ve çalışmalar yapabilen bireyler yetiştirmektir. Bu amaç doğrultusunda üniversiteler tarafından öğrencilere verilen çevre eğitimi, çevre sorunlarının tüm kitlelere duyurulmasını, istenen bilinç düzeyine ulaşmasını ve ilgili önlemlerin alınmasını sağlayabilecek ilk ve belki de tek yoldur. Çevre bilincinin ve duyarlılığının geliştirilmesi, insanların daha sağlıklı ve güvenli bir çevrede yaşamalarını sağlayacaktır. Bu da ancak yeterli özelliklere sahip insanı yetiştirmek amacı ile gerçekleştirilecek çevre eğitimi ile mümkün olacaktır (4,5). Çevreye duyulan ilgi, doğal kaynakların sınırlılığı karşısında insan ve çevresi arasındaki duyarlı dengenin önemini ortaya koymaktadır. Aynı zamanda doğal çevrenin korunmasını amaçlayan araştırmaların gelişmesine de neden olmuştur. Sorunların gerçekliği, bir bakıma yeryüzünde görülen kuraklık, kirlenme, hammadde bunalımının ekonomik, toplumsal ve siyasal alanlarda da sarsıntıya yol açmasıyla kanıtlanmıştır. (3,6). Çevre olgusu, çevre sorunları ve bu sorunların çözümü yönündeki politikalar, son dönemde siyasal ekonomik tartışmaların odağına yerleşmiştir. Çevre sorunlarının doğal yaşamı ve insanlığı tehdit edici noktaya gelmesi, sorunun yaşamsal önemini de ortaya koymuştur. Toplumsal bir çevre duyarlılığı ve çevre alanında oluşması

gereken toplum katılımı, sorunların çözümünde her şey olmamakla birlikte önemli ve ciddi bir başlangıç noktası olarak görülebilir. Ülkemizde çevre sorunlarının çokluğuna rağmen, bu konuda yapılan araştırmalar sınırlıdır. Üniversite öğrencilerinin çevresel konulara ilişkin tutumlarını etkileyen etmenleri belirlemek amacıyla planlanan bu araştırmanın çevresel konulara ışık tutması açısından katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Yöntem

Araştırma Ege Üniversitesinde 2007–2008 eğitim öğretim yılında öğrenim gören lisans ve ön lisans öğrencilerinin çevresel konulara ilişkin duyarlılıklarını saptamak amacıyla tanımlayıcı olarak planlanmıştır. Araştırma, Ege Üniversitesi'nin yerleşkesinde bulunan kantin ve öğrenci yurtlarında Ocak - Mart 2008 tarihleri arasında yürütülmüştür. Araştırmanın evreni 2007-2008 eğitim öğretim yılında Ege Üniversitesi'nde öğrenim görmekte olan toplam 38.844 lisans ve ön lisans öğrencisinden oluşmaktadır. Araştırmaya katılmayı kabul eden, gönüllü 250 öğrenci çalışmanın örneklem grubunu oluşturmuştur. Veri toplama aşamasında araştırmacı tarafından ilgili literatür incelenerek oluşturulan 31 soruluk anket formu ile Berberoğlu ve Tosunoğlu (1995) tarafından geliştirilmiş 21 maddeli 'Çevresel Tutum Ölçeği' kullanılmıştır (7). Anket formunda öğrencilerin sosyodemografik özelliklerini, çevre konusundaki eğitimlerini, çevre sorunları karşısında toplumun ve kendi duyarlılıklarını nasıl değerlendirdiklerini belirlemeye yönelik sorulara yer verilmiştir. 'Çevresel Tutum Ölçeği'nin Cronbach alfa değeri $\alpha=0.77$ olarak bildirilmiştir. Bu araştırmada ölçeğin Cronbach alfa değeri $\alpha=0.80$ olarak bulunmuştur. Ölçekte çevre ile ilgili 11 olumsuz madde ve 10 olumlu maddeye yer verilmiştir. Ölçek beşli likert (5=kesinlikle katılıyorum, 4=katılıyorum, 3=kararsızım, 2=katılmıyorum, 1=kesinlikle katılmıyorum) tipi ölçek olup, ölçekten alınabilecek en düşük puan 21, en yüksek puan 105'dir (7). Araştırmada iki hipotez belirlenmiştir. Birinci hipotez üniversite

öğrencilerinin çevre duyarlılığı cinsiyete göre farklıdır. İkinci hipotez ise üniversite öğrencilerinin eğitim-öğrenim gördükleri bölüme göre farklıdır. Veriler yüz yüze görüşme tekniği ile toplanmış ve değerlendirilmesinde ise, SPSS 15.0 istatistik programı kullanılmıştır. Analizlerde sayı yüzde dağılımı, ortalama, t- testi ve varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır.

Sonuçlar

Araştırma kapsamına alınan üniversite öğrencilerinin %8,8'inin hazırlık sınıfı, %41,6'sının 1.sınıf, %13,6'sının 2.sınıf, %13,6'sının 3.sınıf, %22,4'ünün 4.sınıf olduğu saptandı. Öğrencilerin yaş ortalaması 20,7±2.18 olup %40,8'inin 20–22 yaş arası grupta olduğu tespit edildi. Öğrencilerin öğrenim gördükleri bölümler incelendiğinde, %24,4'ünün fen bilimlerinde, %34,4'ünün sosyal bilimlerde, %41,2'sinin sağlık bilimleri bölümlerinde oldukları saptandı. Öğrencilerin %48,0'nın erkek, %52,0'nın ise kız olduğu, %98,0'nın bekâr, %36,8'inin yurttan yaşadığı bulunmuştur. Annelerin çoğunlukla ilköğretim mezunu (%37,2) ve çalışmamakta (%61,6), babalar arasında öğrenim düzeyinin daha yüksek (lise mezunu olma %29,2) ve işçi olarak çalışanların (%26) çoğunlukta olduğu belirlendi. Araştırmaya katılan öğrencilerin %56,4'ünün daha önce derslerinde çevre konusunda eğitim aldığı, %90,4'ünün ise ders dışında çevre ile ilgili eğitim almadığı saptandı. Öğrencilerin %72,4'ünün herhangi bir çevre örgütünün adını bildiği, %10,0'nın bir çevre örgütüne üye olduğu, %45,2'sinin çevre sorunlarını çok dikkat çekici boyutta bulduğu, %83,2'sinin ise herhangi bir çevre örgütünün aktivitelerine katılmadığı tespit edildi. Öğrencilere çevre sorunlarını ne derece dikkat çekici boyutta buldukları sorulduğunda öğrencilerin %45,2'si çok, %29,2'si orta, %19,6'sının az, %6,0'nın ise çevre sorunlarını hiç dikkat çekici boyutta bulmadığı belirlendi. Araştırma kapsamına alınan öğrencilere dünyada en önemli buldukları çevre sorunlarının dağılımı sorulduğunda, öğrencilerin %67,6'sı küresel ısınmayı ilk sırada, %51,6'sı hava kirliliğini 2. sırada, %36,4'ü ozon tabakasının

incelmesini 3.sırada, en önemli üç çevre sorunu olarak belirttikleri görülmüştür. Öğrenci ailelerinin %9,6'sında çevre konularının çok sık konuşulduğu, %37,2'sinde orta sıklıkla konuşulduğu, %36,0'ında az sıklıkla konuşulduğu, %17,2'sinde ise çevre konularının hiç konuşulmadığı tespit edildi. Üniversite öğrencilerinin çevre konularına yer verme açısından medyayı nasıl değerlendirdiklerinin dağılımları incelendiğinde %5,2'sinin çok iyi, %10,8'inin iyi, %42,4'ünün orta, %41,6'sının zayıf bulduğu belirlendi. Üniversite öğrencilerinin toplumun çevre konusunda bilgisini ve duyarlılığını %1,2'sinin çok iyi, %8,8'inin iyi, %23,6'sının orta %66,4'ünün ise zayıf düzeyde bulduğu saptandı. Araştırma kapsamına alınan öğrencilerin %16,0'nın çevreyi kirleten bireylere her zaman tepki gösterdiği, %45,6'sının ara sıra tepki gösterdiği, %28,4'ünün nadiren tepki gösterdiği, %10,0'nın ise hiç tepki göstermediği tespit edildi. Öğrencilerin %79,6'sının çevreyi kirleten bireyleri uyardığı, %9,6'sının yetkili kişilere haber verdiği, %10,8'inin ise diğer şekillerde tepki verdiği belirlendi. Üniversite öğrencilerinin çevreye duyarlılık konusunda yapacakları bilme durumları incelendiğinde, %27,2'sinin bildiği, %27,2'sinin bildiği ve dikkat ettiği, %16,4'ünün bildiği ama dikkat etmediği, %29,2'sinin ise çevreye duyarlılık konusunda yapacakları bilmediği ve ilgilenmediği saptanmıştır. Çevreye duyarlılık konusunda bireysel önlem alma durumları değerlendirildiğinde ise, öğrencilerin %50,4'ünün önlem aldığı, %49,6'sının önlem almadığı belirlendi (Tablo 1). Araştırmaya katılan öğrencilerin %15,6'sının çöpleri çöp kutusuna attığı, %5,6'sının çöpleri ayrı ayrı topladığı, %0,8'inin çevresindekileri çevre örgütüne üyelik için teşvik ettiği, %11,0'nın küresel ısınmaya yönelik önlemler aldığı belirlenmiştir. Ayrıca öğrencilerin %6,8'inin çevreyi kirletmediği ve kirletenleri uyardığı, %2,6'sının ağaç diktiği ve küresel ısınmaya yönelik önlemler aldığı, %2,8'inin çöpleri yere atmadığı ve parfüm kullanmadığı, %0,4'ünün proje ve reklâmlara destek verdiği,

%4,8'inin çöpleri yere atmadığı ve su tasarrufu yaptığı tespit edilmiştir.

Tablo 1. Öğrencilerin çevresel konulara duyarlılığı ile çevreye yönelik sorulara verdikleri cevapların dağılımı

Çevresel konulara yönelik sorular	%	
Çevre konusunda bilgi durumu	Çok iyi	1,2
	İyi	8,8
	Orta	23,6
	Zayıf	66,4
Çevreyi kirleten bireylere tepki gösterme durumu	Her zaman	16,0
	Ara sıra	45,6
	Nadiren	28,4
	Hiç tepki göstermediği	10,0
Çevreyi kirleten bireylere nasıl tepki veriyorsunuz?	Çevreyi kirleten bireyleri uyarıyorum	79,6
	Yetkili kişilere haber veriyorum	9,6
	Diğer	10,8
Çevreye duyarlılık konusunda bireysel önlem alma durumu	Evet	50,4
	Hayır	49,6
Çevreye duyarlılık konusunda yapılacakları bilme durumu	Bildiği	27,2
	Bildiği ve dikkat ettiği	27,2
	Bildiği ama dikkat etmediği	16,4
	Bilmediği ve ilgilenmediği	29,2

Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyet durumu ile çevresel tutum ölçeği puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark saptandı ($t=4.87$, $p<0.05$) (Tablo 2). Üniversite öğrencilerinin okudukları bölümler ile çevresel tutum puanlarının arasında yapılan varyans analizinde anlamlı fark bulundu ($F=21.574$, $p<0.05$). Bu farkın nereden kaynaklandığını belirlemek üzere yapılan Tukey testi ile, farkın sağlık bilimleri grubundan kaynaklandığı bulunmuştur. Araştırma dahilinde olan öğrencilerin babalarının eğitim durumu ile çevresel tutum ölçeğinden alınan toplam puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark saptandı ($F=3.12$, $p=0.009$). Farkın nereden kaynaklandığını belirlemek için yapılan Tukey testi ile farkın lise mezunu düzeyinde eğitimi olan gruptan kaynaklandığı tespit edildi (Tablo 2).

Tablo 2. Öğrencilerin çevresel tutum puan ortalamalarının sosyo demografik özelliklerine göre dağılımı

Özellik	n	Ort	St Sp	Test değeri	P değeri	
Cinsiyet	Erkek	120	76,2	11,3	$t=0.724$	0.000*
	Kız	130	83,3	11,5		
Sınıf Düzeyi	Hazırlık	22	83,0	8,4		
	1.sınıf	104	76,5	10,6		
	2.sınıf	35	79,4	10,7	$F=4.580$	0.001**
	3.sınıf	34	82,7	13,3		
	4.sınıf	55	83,6	13,7		
Okudukları Bölüm	Fen bilimleri	60	76,2	10,5		
	Sosyal bilimler	86	75,9	10,6		
	Sağlık bilimleri	104	85,3	11,6	$F=21.574$	0.000**
Gelir düzeyi	Gelir giderden fazla	32	78,1	11,1		
	Gelir gidere denk	181	80,1	12,3	$F=0.483$	0.618**
	Gelir giderden az	37	80,7	11,1		
Annenin Eğitim Durumu	Okuryazar değil	9	78,7	5,4		
	Okuryazar	30	78,1	10,2		
	İlkokul mezunu	93	82,5	12,8	$F=1.548$	0.176**
	Ortaokul mezunu	27	79,5	12,1		
	Lise mezunu	63	77,7	11,7		
	Üniversite mezunu	28	78,7	11,7		
Babanın Eğitim Durumu	Okuryazar değil	6	73,3	13,9		
	Okuryazar	17	70,4	9,3		
	İlkokul mezunu	64	79,9	12,3		
	Ortaokul mezunu	28	81,5	11,0	$F=3.12$	0.009**
	Lise mezunu	73	81,8	12,1		
	Üniversite mezunu	62	80,1	11,2		

		Üniversite mezunu		
Toplam		250	79,9	11,9

* İkili karşılaştırmalarda t testi.** İki'den fazla grubun karşılaştırılmasında varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır.

Tablo 3. Öğrencilerin çevresel tutum puan ortalamalarının çevre konusunda eğitim alma durumlarına göre dağılımı

Özellik	n	Ortalama	Standart Sapma	Test değeri	P değeri	
Derslerde çevre eğitimi alma durumu	Evet	141	82,6	12,5		
	Hayır	109	76,4	10,2	t=2.167	0.000
Ders dışında çevre eğitimi alma durumu	Evet	226	124,5	13,6	t=24.740	0.480
	Hayır	24	135,5	12,8		
Bireysel önlem alma durumu	Evet	127	83,2	11,9		
	Hayır	123	76,5	10,9	t=4.618	0.000
Toplam	250	79,9	11,9			

Araştırma kapsamına alınan öğrencilerden derslerinde çevre konusunda eğitim alanların ölçek puan ortalaması $82,6 \pm 12,5$ eğitim almayanların ise $76,4 \pm 10,2$ 'dir. Derslerinde çevreyle ilgili eğitim alma durumu ile ölçek puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur ($t=2.167$, $p<0.05$). Çevreyi olumlu hale getirmede bireysel önlem alan öğrencilerin ölçek puan ortalaması $83,2 \pm 11,9$, çevreyi olumlu hale getirmede bireysel önlem almayan öğrencilerin ölçek puan ortalaması ise $76,5 \pm 10,9$ olup puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı fark tespit edildi ($t=4.618$, $p=0.000$) (Tablo 3). Öğrencilerin çevresel tutum puan ortalamalarının en yüksek ve en düşük aldıkları puan maddeleri tablo 4'de gösterilmiştir.

Tartışma

Üniversite öğrencilerinin çevre sorunlarına yönelik tutumlarını etkileyen sosyo demografik etmenleri belirlemek amacıyla yürütülen bu çalışmada 'Çevresel Tutum Ölçeği' puan

ortalaması üniversite öğrencileri üzerinde yapılan diğer çalışmalara benzer bulunmuştur (8,9).

Tablo 4: Öğrencilerin çevresel tutum puan ortalamalarının en yüksek ve en düşük puanlı maddelere göre dağılımı

Madde no	En yüksek puan alınan madde	Ortalama	Standart Sapma
14	Yerlere çöp atan ya da tükürenlere müdahale edilmelidir.	4,22	1,13
20	Gazete, dergi ve televizyonlarda çevre ile ilgili programlara daha çok yer verilmelidir.	4,19	0,98
8	Türkiye'nin çölleşme sorunu yoktur.	4,12	1,12
Madde no	En düşük puan alınan madde	Ortalama	Standart Sapma
18	Çevreci grupların ortaya çıkışı çevreyi korumaktan çok, arkadaş edinme ihtiyacından kaynaklanmaktadır.	3,22	1,27
19	Ülkelerin kendi doğal kaynaklarını istedikleri gibi kullanmalarına birleşmiş milletler dâhil, hiçbir kurum ya da kuruluş karışmamalıdır.	3,23	1,34
1	Türkiye' de desteklenmesi gereken daha önemli projeler olduğu halde, dünya bankasının hava kirliliğini ölçme projeleri gereksizdir	3,29	1,32

Üniversite öğrencilerinin cinsiyeti ile çevresel tutum ölçeği puan ortalamaları değerlendirildiğinde kız öğrencilerin puan ortalamasının erkek öğrencilerden istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek olduğu saptanmıştır ($p<0.05$) (Tablo 1). Yapılan diğer çalışmalarda üniversite öğrencilerinin temelde aynı çevre bilgisine sahip olmalarına rağmen, kızların erkeklere göre daha olumlu çevre tutumu göstermeye eğilimli oldukları belirlenmiştir (8,9,10,11,12,13,14,15). Buna göre kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre çevreye karşı duyarlılıklarının fazla olduğu düşünülmektedir. Öğrencilerin tanıtıcı özellikleri ile "Çevresel Tutum Ölçeği" puan ortalamaları incelendiğinde sağlık bilimleri bölümünde okuyan öğrencilerin "Çevresel Tutum Ölçeği" puan ortalamaları, fen bilimleri ve sosyal bilimlerde okuyan öğrencilerden istatistiksel olarak daha yüksek bulunmuştur ($p<0.05$) (Tablo1). Bu bulgu

hedeflenen araştırma hipotezini destekler niteliktedir. Bizim sonuçlarımızla uyumlu olarak, üniversite öğrencileri üzerinde yapılan benzer bir çalışmada tıp fakültesi ve sağlık yüksek okulunda öğrenim gören öğrencilerin puanlarının daha yüksek olduğu belirtilmiştir (8). İnsanın doğa üzerindeki egemenliği arttıkça çevre sorunları ortaya çıkmaktadır. Dünya nüfusunun giderek artması ve doğal kaynakların giderek azalması, hızlı nüfus artışı ve sanayileşme ile hızlı ve düzensiz kentleşme sonucunda tarımsal, tarihi ve turistik alanlar daralmıştır. Bu durumlar sosyal ve ekonomik birçok sorunun yanında hava kirliliği, ulaşım sorunu, konut sorunu vb. önemli birçok çevre sorunlarının yaşanmasına neden olmuştur (16,17). Çalışmada üniversite öğrencileri dünyada en önemli buldukları çevre sorununu küresel ısınma, ikinci sırada ise hava kirliliği olarak sıralamışlardır. Yapılan diğer çalışmalarda üniversite öğrencileri dünyanın en önemli çevre sorununun “doğal kaynakların kullanımı” olduğunu bildirmişlerdir (18, 15). Çevre eğitimi ile duyuşsal alanın nasıl bir ilişkisi olduğunu belirlemek için yapılan bir çalışmada medyanın çevre tutum ve değerlerini etkilemede güçlü bir kaynak olduğu vurgulanmıştır (10). Bu araştırmada ise üniversite öğrencilerinin yarısına yakını medyayı çevre konularına yer vermesi açısından orta ve zayıf düzeyde etkin bulunmaktadır. Günümüzde toplumu her konuda etkileyen medyanın toplumun çevresel konularda farkındalığını artırma ve olumlu bilgi, tutum geliştirmede üzerine düşeni yapması gerektiği düşünülmektedir. Araştırma kapsamına alınan öğrencilerin algıladıkları gelir durumları ile “Çevresel Tutum Ölçeği” puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamasına rağmen gelir gidere denk ve az olan grubun “Çevresel Tutum Ölçeği” puan ortalaması daha yüksektir. Yapılan diğer çalışmalarda ise orta ve yüksek gelir grubuna sahip öğrencilerden daha yüksek çevre tutum puanına sahip olduğu bildirilmiştir (8,18,15). Araştırmada üniversite öğrencilerinin ailesel özellikleri ile “Çevresel Tutum Ölçeği” puan ortalamaları anne eğitim düzeyinden etkilenmemekte ($p>0.05$), babanın eğitim düzeyinden etkilenmektedir ($p<0.05$). Araştırmada elde edilen ebeveyn arasındaki bu farklılık anne ve babanın eğitim düzeylerindeki farklılıklardan kaynaklanabilir (9,13,19,). Buna karşın, anne ve babaların eğitim düzeyinin yüksek olduğu ailelerde yetişen çocukların çevre bilincinin daha yüksek olduğu bildirilmiştir (8,18). Genel olarak düşündüğümüzde ailenin

eğitim düzeyi yükseldikçe bu ortamda yaşayan, yetişen çocukların da çevresel konulara daha duyarlı olması beklenmektedir. Çevre eğitimi, çevre sorunlarının çözümü için gerekli ortamın oluşturulmasında büyük bir öneme sahiptir. Çevre eğitimi toplumdun çevresini tanıma, var olan ve gelecekte oluşabilecek çevre sorunlarını çözebilmesi için stratejiler geliştirebilme süreci olarak değerlendirilebilir. Araştırma kapsamına alınan öğrencilerden derslerinde çevre konusunda eğitim alanların çevresel tutum puan ortalaması, eğitim almayanlardan anlamlı derecede daha yüksek bulunmuştur ($p<0.05$). Benzer bulgular daha önceki çalışmalarda da bildirilmiştir (15). Üniversite öğrencileri genelinde, çevreyle ilgili konulara duyarlı olan öğrencilerin olmayanlara göre çevreye karşı tutumlarının daha yüksek düzeyde olduğu bulunmuştur (8,9). Bu çalışmada da çevreyi olumlu hale getirmede bireysel önlem alan öğrencilerin, bireysel önlem almayan öğrencilere göre “Çevresel Tutum Ölçeği” puanının daha yüksek olduğu bulunmuştur ($p<0.05$). Bu bulgu üniversite öğrencilerinin çevresel duyarlılıklarının incelendiği çalışmaların bulguları ile tutarlılık göstermektedir. Gigliotti çevre eğitiminin bugünün çevre problemlerini çözebilecek ve çözmeye istekli insanlar yetiştirmediğini vurgulamıştır. Çevre duyarlılığı olan bir topluma sahip olunmasına rağmen, insanların hala problemlerin kökeni hakkında gerekli bilgiden özellikle yapabilecekleri ve yapmaları gereken eylemlerden haberdar olmadıklarını ifade etmiştir (20). Çalışma örnekleminizdeki üniversite öğrencilerinin “Çevresel Tutum Ölçeği”nden aldıkları en yüksek ve en düşük puan maddeleri Tablo 3’de gösterilmiştir. En yüksek puan alan maddeler bireysel düzeyde duyarlılığın gerekliliği ve medyanın da bu konuda ki önemini vurgulayan maddelerdir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmada örneklem seçim yöntemine gidilmemiş, araştırmaya katılmayı kabul eden, az sayıda ($n=250$) gönüllü öğrenci çalışmanın örneklem grubunu oluşturmuştur. Araştırmada uygun örneklem büyüklüğü belirlenmediği ve olasılıklı örnekleme yöntemi kullanılarak örnek seçilmediği için örneklem grubunun veri toplanan evreni yansıtmayacağı düşünülebilir.

Sonuç ve Öneriler

Üniversite öğrencilerinin çevresel duyarlılıklarını belirlemek üzere yapılan bu çalışmada, kız öğrencilerin erkeklere göre, sağlık bilimleri

öğrencilerinin fen ve sosyal bilimler öğrencilerine göre çevresel duyarlılıklarının yüksek olduğu; öğrencilerin yarısına yakınının çevre sorunlarını dikkat çekici boyutta bulduğu ve çevreyi olumlu hale getirmek için bireysel önlem aldıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bu durumda araştırmaya katılan öğrencilerin diğer yarısının ise çevre sorunlarına gereken önemi vermediği ve bireysel önlemler almadığı da söylenebilir. Çevre sorunlarının önlenmesinde ve etkin çözümünde bireylerin eğitilmesi ve çevreye yönelik olumlu tutumlar geliştirilmesinin sağlanması büyük önem taşımaktadır. Öncelikle bu tip araştırmalara öncelik verilmeli, çevre duyarlılığı konusunda farklı örneklerle benzer çalışmalar tekrarlanmalıdır. Çevre bilincinin oluşturulmasında konuyla ilgili diğer kurumlar ve medya ile işbirliği sağlanmalıdır. Haber bültenlerinde çevre ve doğa koruma konusuna daha çok yer verilmesi, oluşan kirliliklerin ve çözümlerinin takip edilerek sonuçlarının yayınlanması toplumun duyarlılığını yükseltmeye katkı sağlayacaktır.

Kaynaklar

- 1- Kuterdem K, Onacak T, Evirgen M.M. Artan sera etkisi ve küresel ısınma. H.Ü. Çevre Bilimleri Dergisi 2007;3:47-54.
- 2-Özdemir O, Yıldız A, Ocaktan E, ve ark. Tıp fakültesi öğrencilerinin çevre sorunları konusundaki farkındalık ve duyarlılıkları. A.Ü. Tıp Fak. Mecmuası. 2004;3:117- 127.
- 3 - Şahan E, Biren F. Çevre ve Sorunları, 1.bs. İstanbul: Harp Akademileri basım evi;1994.
- 4- Ceritli İ. Çevre sorunları çevre için eğitim ve bir araştırma örneği (Yüksek Lisans Tezi). Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1996.
- 5- Kavruk S.B. Türkiye’de çevre duyarlılığının artırılmasında çevre eğitiminin rolü ve önemi (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2002.
- 6- Yıldız K, Sipahioğlu Ş, Yılmaz M. Çevre bilimi, 1.bs. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık;2000.
- 7- Berberoğlu G, Tosunoğlu C. Exploratory and confirmatory factor analyses of 15. an Environmental Attitude Scale (EAS) for Turkish university students. J Environ Educ. 1995;26:40-44.

- 8- Özmen D, Çetinkaya A, Nehir S. Üniversite öğrencilerinin çevre sorunlarına yönelik tutumları. TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni. 2005; 4:330-344.
- 9-Ek H.N, Kılıç N, Ögdüm P, ve ark. Adnan Menderes Üniversitesinin farklı akademik alanlarında öğrenim gören ilk ve son sınıf öğrencilerinin çevre sorunlarına yönelik tutumları ve duyarlılıkları. Kastamonu Eğitim Dergisi 2009;17:125-136.
- 10- Iozzi L.A. What research says to the educator part one: Environmental education and the affective domain. J Environ Educ.1989;20, 3-9.
- 11- Fortmann L, Kusel J. New voices old beliefs: Forest environmentalism among new and longstanding. Rural Residents Rural Sociology 1990; 55: 214-232.
- 12- Şama E. Öğretmen Adaylarının çevre sorunlarına yönelik tutumları. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi 2003;23:99-110.
- 13- Özdemir O, Yıldız A, Ocaktan E, ve ark. Tıp Fakültesi öğrencilerinin 19. çevre sorunları konusundaki farkındalık ve duyarlılıkları. A.Ü. Tıp Fak. Mecmuası. 2004;57:117-127.
- 14- Tabak R.S, Akyıldız N, Yıldız S. Öğretmenlerin öz yetkinlik algılama düzeyleri ve çevre duyarlılığı. EJER. 2003;10:59-62.
- 15- Erol G.H. Sınıf öğretmenliği ikinci sınıf öğrencilerinin çevre ve çevre sorunlarına yönelik tutumları. (Yüksek Lisans Tezi). Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2005.
- 16- Görmez K. Türkiye’de çevre politikaları, 1.bs. Ankara: Gazi Büro;1991.
- 17- Dastan H. Çevre koruma bilinci ve duyarlılığının oluşmasında eğitimin yeri ve önemi (Türkiye Örneği), Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 1999.
- 18- Altın M, Bacanlı H, Yıldız K. Biyoloji öğretmeni adaylarının çevreye yönelik tutumları, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, V. Ulusal Fen Bilimleri ve Matematik Eğitimi Kongresi Özet Kitabı, Ankara, 2002.
- 19- Vaizoğlu S, Altıntaş H, Temel F, ve ark. Bir Tıp fakültesi son sınıf öğrencilerinin çevre

bilincinin değerlendirilmesi. TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni. 2005; 4: 151-171.

20- Gigliotti L. M. Environmental education: What went wrong? What can be done? The J Environ Educ. 1990;22:9-12.